

Zijnsvergetelheid

Trees Dewever

Colofon

© Trees Dewever 2022

Beeld cover: Marlene Dumas, *Nefertiti*, 2020

Ontwerp omslag en typografie: Filiep Tacq

Foto auteur: Eva Maria Bouillon

Uitgeverij Elikser, Leeuwarden

Gedrukt bij: CSL digitaal Leeuwarden

Papier van verantwoorde herkomst

ISBN: 978 94 6365 486 9

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Zijnsvergetelheid

Trees Dewever

Voor Nele en Laura

INHOUD

- 7 Inleiding
- 11 Over liefdesbereidheid en zijnsvergetelheid
- 21 Koers houden!
- 29 Erbarme dich
- 71 Marie
- 77 Mijn vreemde, ferme moeder
- 91 Waarom ik mijn vrienden niet opeet
- 103 In liefde vallen
- 120 Nawoord
- 122 Over Zijnsoriëntatie

Als Marlene Dumas een lijn tekent, zegt die lijn:
'Ik heb besef en bewustzijn.' Dat doen maar heel weinig lijnen.

Jan Andriessse

INLEIDING

De winter klopt aan mijn deur en niet binnenlaten is geen optie. Hij is al voelbaar, in mijn slijtende botten en hersenen, in mijn *hallux valgus* die te gevaarlijke bochten neemt om nog aantrekkelijke schoenen te kunnen dragen. Ik realiseer me dat ik te weinig heb genoten, maar gelukkig was de herfst van mijn leven zompig warm, proefde ik rijpe vruchten en leerde ik rusten als bomen. In innige stilte die niets verlangt, maar alles heeft om boom te zijn.

Het is me kostbaar en die kostbaarheid wil ik delen. In mijn zijnsgeoriënteerde praktijk begeleid ik al jaren mensen op hun zoektocht naar meer gemak en een soepeler leven. Maar ik zie te veel angstige, moedeloze en verhitte mensen. Ik wil niet leven in een wereld die wantrouwt, panikeert, verdeelt. Onze ziel wordt niet meer gevoed, we lopen leeg, we laten ons te weinig raken door elkaar, door schoonheid en door liefde. Het leven is te schraal, te arm geworden naar mijn gevoel. We willen van alles hebben, maar vergeten te zijn.

Laat dit boekje dan wat zielenvoedsel zijn, om antwoorden te verzinnen op wat ik vaak te horen krijg: 'Ik weet niet meer wie ik ben en wat ik wil.' Dat is minder erg dan het klinkt, het kan een mooi begin zijn dat ruimte geeft aan duizend mogelijkheden. Er valt veel te ontdekken, al kunnen we onszelf en de ander nooit helemaal kennen en moeten we telkens weer uitzoeken wat we willen. Maar laten we beginnen. Door meer besef en bewustzijn worden de lijnen die we uitzetten helderder.

In deze verhalenbundel deel ik met schroom een stuk van mijn geschiedenis met haar pijnlijkheden, niet uit exhibitionistisch genoegen of autobiografische trots, maar om dingen te duiden en tastbaar te maken. In veel van wat ik schrijf weergalmt Zijnsoriëntatie, het hedendaagse spirituele levenskunstpad dat ik al jaren volg. Het zijn de retraits met Hans Knibbe, de studie en meditatie, de trainingen waarbij ik niet okseldroog bleef, die doorklinken in dit geschrift. Het gaf mijn leven meer glans, maar ook de moed om lelijkheid te benoemen en te kiezen voor schoonheid. Achteraan vind je meer informatie over deze zienswijze.

Mijn wens is dat dit boekje bijdraagt aan het ontwikkelen van een niet-meer-neurotische, vrijere houding naar onszelf en de wereld. Dat we bereid worden om liefde te leven en de spanning tussen het ik, de ander en al het andere te verzachten. Misschien kan het individuele dan uitvloeien naar het universele en vice versa, en wordt het leven net als water: stromend en kostbaar. Soft of esoterisch is dit niet, want er moet pijn aangekeken worden en dat is boud confronterend. Het vergt ook tonnen moed om liefde toe te laten – niet voor doetjes dus. Maar laten we beginnen.

‘Als je niet gelukkig bent, verspreid je ongeluk.’

Hans Knibbe

Over liefdesbereidheid en zijnsvergetelheid

Zonder besluit gebeurt er niets, las ik ergens. Ik weet niet of dit klopt, want er gebeurt altijd iets. Aan mijn studenten vraag ik soms het gebeuren in het hier en nu oplettend gade te slaan, zonder bemoeienis. Wat gebeurt is al zo rijk. Dat niets waarover ik las is niet het grote niets van de levendige leegte en de oneindige ruimte, maar het gebrek aan actie gericht op doel, resultaat en prestatie. Over het kleine en het grote niets wil ik het nog hebben. En dan maar hopen dat ik dat net zo mooi vang als Herman de Coninck in dit gedicht:

*'Slaap maar,' zeg ik
tegen een dochter die al lang slaapt
en daar wakker van wordt.*

*Het onweert. Misschien wil ik wel
dat zij bang is, dan kan ik vader zijn.
Maar ik kan niets anders dan samen met haar
niets kunnen.*

*Zoals woorden. De dingen gebeuren.
Zonder woorden zouden ze ook gebeuren.
Maar dan zonder woorden.*

In een bekend radioprogramma waarin iemand geïnterviewd wordt over leven en werk, hoorde ik de gastheer meermaals zijn verbazing uiten over de grote invloed van het kindverleden op iemands leven. Zowel in kwade als in goede zin. Dat de blauwdruk van ons leven en onze manier van zijn geassembleerd worden in onze vroege jeugdijaren, sijpelt maar langzaam door. Zelf had ik liever vroeger geweten hoe bepalend de hortende relatie met mijn ouders was. En hoe dat onbewuste hinkelen me zo lang heeft verhinderd om vrijer en blijmoediger te leven.

Mijn blad is blank. Een wit dat het spectrum van al mijn kleuren verbergt. Er zijn penselen in vele maten. Ik ga schilderen en ben benieuwd waar mijn penseel het blad zal raken en welke kleur zal oplichten, maar het canvas lijkt me nu al te beperkt. Mijn arm wil verder reiken. Durf ik mij te laten gaan in de ruimte van niet-weten? Vertrouw ik de beweging van mijn lichaam? Of zullen mijn twijfels mijn ledematen tot stilstand dwingen en mijn hart bevroren?

Ik hoop het niet. Ik wil de aarde kussen en reiken tot de hemel. Ik wil dansen, als het kleine meisje van tien dat voor een volle gemeentenzaal op *Il Silenzio* danste. Het was 1965 en jazztrompettist Nini Rosso verkocht 10 miljoen singles. Ik was verlegen, wist

niet of ik het kon, maar klom op het podium en deed het toch. Ik was nooit zo gelukkig.

Jeroen Brouwers – met de grote teen in het graf zoals hij zei in een interview, enkele maanden voor zijn dood – bekend als tachtiger dat zijn liefdeloze, afwijzende ouders ervoor gezorgd hebben dat daar ‘het karakter ontstond van de rusteloze polemist, kankeraar en donquichot’ die hij later zou worden, ‘altijd angstig, alleen, asociaal en tot de tanden gewapend op zoek naar schoonheid.’¹ Pakkend en pijnlijk. De auteur van prachtige romans, die met de pen schreef dat ‘niets bestaat dat niet iets anders aanraakt’, bleef een rusteloze gekwelde ziel.

Een kleine verwaarloosde vonk kan een grote brand veroorzaken, zegt een Chinees spreekwoord.

Later koos een dansante turnjuf me uit om *De stervende zwaan* te dansen op het schoolfeest. Dat schone gevecht met de eindigheid repeteerde ik samen met haar, tijdens de speeltijd. Ze gaf me een tutu en ik wist dat ik danseres was en schoonheid wou leven. Later ontdekte ik dat beide composities drie minuten duren. Ik woonde zes minuten in de hemel. Dansen is de eerste taal die ik vond om te tonen wie ik was en wou zijn. Zelfs in machteloze, strenge dagen onthield mijn lichaam bewegingen van vrijheid, smaken van

¹ Van Riet, Jelle, *Het nadert*, Interview met Jeroen Brouwers, De Standaard, 4 september 2021, citaat uit *Heimwee*, 2004.

blijheid, flinters van dun geluk. De schaduw was mijn vertrouwde habitat en ik begreep niet waarom ik dan toch in het licht ging staan.

Dan laat ik me graag inspireren door Fabienne Verdier, de frêle Franse kunstenares die tien jaar in de leer was in China bij meesters in de kalligrafie. Ze maakt sensuele, grafische werken met reuzekwasten, van een ‘gestuele brutaliteit’ die de verfijning niet in de weg staat. Ze schreef het volgende over kunstenaarschap: ‘Volgens mij moet een schilder aan zichzelf werken om zijn innerlijke pijnen of existentiële angsten om te zetten in een melodie die draaglijk is voor de anderen. Het etaleren van een soort verrotting, van onze meest afgrijselijke neuroses – zoals dat in de kunstgeschiedenis vaak voorkomt en vandaag des te meer – maakt de mens nog zieker.’²

Er zijn schrijvers die de hemel ontdekken, maar de hemel ontdekte mij. Ik leerde flirten met het licht, bibberen onder haar grootsheid, standhouden bij gedonder. Ik wil woorden zoeken om te verbeelden, zinnen zeggen om te dromen. Ik heb lang genoeg gestotterd. Ik ga zingen en honderden klanken zullen breien aan mijn lied. Ik weet nog niet of ik de juiste toonhoogte te pakken krijg, maar hoop op een melodie die draaglijk is. Ik vertrouw op het geheugen van mijn lichaam dat niets liever wil dan dansen. Nu

² Verdier, Fabienne, *Het wezen van de schilderkunst. Hommage aan de Vlaamse meesters*, Ed. Albin Michel, 2013.

eens buitelend of stil, dan weer muzisch groot, zoals de beroemde ballerina Anna Pavlova, die met dramatische gebaren haar vleugels dichtvouwde en de witte zwaan eeuwig melodieus deed sterven.

We weten zoveel over zoveel dingen. We zijn redelijk goed geïnformeerde burgers. Oudere mensen banen zich puffend een weg in de digitale wereld, maar we weten zo goed als niets over onze psychologische conditie en conditioneringen. Weinig over relationele dynamieken. We weten ons geen raad met schadelijk gedrag. En dan heb ik het nog niet over de geesteszieke mannen die, als leider of als terrorist, onze steden en onze landen teisteren. Het alfabet van psychologisch lief en leed lijkt een cryptogram te zijn, opgesloten in kabinetten van psychologen en psychiaters.

Het zal ook over lelijke eendjes gaan, want het lijkt me veilig om te starten met wat iedereen kent. Ik zal mijn expertise aanspreken over drama, verdriet en miskenning en zo een sfeer van vertrouwdheid opwekken. Maar ik zal streng zijn, het onverschrokken over liefde hebben en reizen naar gebieden waar je niet kan of durft, maar wel wil zijn. Ik zal de wind fotograferen en de kromme bomen tonen die geen verhaal hadden tegen zijn volgehouden kracht. En zou er een verband zijn tussen dansen en verlichting?

De slachtoffers van de Brusselse terreuraanslagen in 2016 kregen goede medische zorg, de

financiële steun werd moeizaam bij elkaar gesprokkeld, maar de psychologische traumazorg was zo goed als onbestaande. Vijf jaar later waren de herstelacties en de trauma's van de waterramp in Wallonië nog schrijnender. Het zegt veel over hoe onze samenleving denkt over welzijn. Ons medisch dossier kunnen we raadplegen en bevragen, maar niemand die ons informeert hoe om te gaan met trauma, een verbrokken zelfbeeld, woede of verlies. Niemand die ons iets leert over hechtingsstijlen en hoe dat ons leven beïnvloedt. Niemand die ons wijst op neurotisch gedrag, waarom we bang of kwaad zijn en wat kan leiden tot depressie. Niemand die ons geduldig ontvouwt hoezeer we naar liefde verlangen en waarom we er toch zo bang voor zijn.

Verbinden lijkt het woord van de eeuw te worden. Iedereen wil het. Linkse partijen, rechtse partijen, bedrijven, vakbonden, singles en gezinnen, goedgezinden, slechtgezinden, iedereen wil verbinden. Er is iets aan de hand. Onthand zijn we vooral als het over werkelijke ontmoeting gaat en diep contact. Connect is een tik op het toetsenbord. *Religare* is Latijn voor her-verbinden en de wortel van het woord religie. De majestueuze ervaring van inherente verbinding met alles, is een van de definities van verlichting. Wat is dit toch wat zo gewild en nodig is? Het zal over spiritualiteit gaan en ik zal te horen krijgen dat ik zweverig ben.

Terwijl het niet herkennen en integreren van onze neuroses niet alleen onszelf, maar ook de omgeving best veel pijn berokkent. Als we niet onze woede en angst liefdevol aankijken, bezoedelen we onszelf en de ander met wrok, vijandigheid en lijden. Konden we dat zeurende hoofd en gesloten hart maar ontsluiten om lucht te geven aan tomeloze passies, scheurend verdriet en ratelende gedachten. Om ons te openen voor belangeloze liefde die alle onliefde omarmt. Ondanks alle zelfhulpboeken en educatieve programma's leren weinigen ons hoe we gelukkig kunnen zijn. Ook filosofie niet. Tijdens de Dag van de Filosofie, enkele jaren geleden, zei een filosofe dat filosofie je niet leert hoe je gelukkig kunt worden, maar de voorwaarden onderzoekt die kunnen leiden naar een gelukkiger leven. Het viel wat koud. Naast de zorg voor het klimaat en het dichten van de armoedekloof is het misschien wel de grootste uitdaging van deze tijd: meer kennis en bewustzijn over het psychologische en spirituele welzijn van de menselijke soort en hoe dat leidt tot een voller en gelukkiger leven voor iedereen. Willen we dat niet allemaal?

Men zegt van schrijvers dat ze op zoek gaan naar zichzelf. Het zouden therapeutische sessies zijn of een roep om roem of erkenning. Maar ik denk dat mensen schrijven om op zoek te gaan naar iets waarvan ze los gezongen zijn. Schrijven is gaten vullen en bruggen bouwen naar de overkant die nog

niet in zicht is. Het zijn stapstenen in de rivier.
 Mijn leraar zegt dat alles relatie is en niets een
 interne aangelegenheid. Zelfs meditatie niet, ook
 schrijven niet. Al zitten we op het verste eiland of de
 hoogste berg. Schrijven is, net als het leven zelf, een
 zoektocht naar contact. Ik geef toe: ik wil dat je me
 ziet, hoort, voelt en leest. Ik wil dat je van me
 houdt. Ik wil dat je bij me bent. Dat is minder zoete-
 rig dan het klinkt, want ik weet niet of ik ook bij
 jou wil zijn.

Ik heb geleerd te ‘subjectiveren’. Het is mijn
 verontwaardiging, mijn dada, mijn verlangen,
 mijn expertise, mijn lijden en liefde die stuwen
 in dit geschrift. Ik laat het stromen in rivieren
 van woorden, in beken van troebel vocht en
 onverwachte watervallen. Misschien bouw ik
 dammen of rust ik uit in een stil meer. Ik hoop
 op een klaterende fontein af en toe. Misschien
 droog ik wel uit of vloeï ik over. Ik kijk uit naar
 wie of wat ik op mijn oevers ontmoet.

Het zal gaan over liefde en angst voor ontmoeting.
 Over zo onverwoestbaar onontkoombaar verbonden
 zijn dat alleen zijn er niet meer toe doet. Als
 pluisje op het draadje in het vlechtwerk van het
 grote Zijn. Ik wil dit leren, ik wil een glanzend
 pluisje zijn en dartelen in de speelweide van het
 leven. Ik wil dat je dit weet.

Niet dat ik argeloos ben en naar alle kanten uit-
 waaier. Ik heb zoveel geleerd van mijn leraren in

de Doelenstraat in Utrecht. Ik heb er gevoeld dat ik in een veel te krappe jas leefde, zelden doorademde en mijn buik niet bewoonde. Ik heb gezien dat mijn leven doordeesemd is van wantrouwen en angst voor afkeuring. Maar ik heb ook ongekende ruimtes in mijn geest ontdekt: stil en vol tegelijk, zacht en krachtig, oneindig groots en puntig wijs, vol van liefde, schoonheid en compassie. Dat dit zo natuurlijk, onbekommerd en joyeus voelt, verbaasde me nog het meest. Helemaal mij, zonder blush of boezemvullers.

Ik schrijf dit op, ik moet hierover schrijven, omdat ik het altijd weer vergeet. Het is mijn zijnsvergetelheid. Ik wil woorden zoeken als beelden om te herinneren. Ook al weet ik dat als ik schrijf, ik weer bepaal, vastzet en vernauw. Ik doe het toch omdat ik weet dat woorden en beelden de mogelijkheid in zich dragen om te resoneren en te raken. Aan het ware, het goede en het schone. Aan het goddelijke, dat godzijdank ruimer is dan dat kramperige ik. Aan liefde die voorbij elk gevoel en elke ervaring gaat. Aan heelheid waar we altijd naar verlangen. Wil ik dit wel doen, schrijven waarover haast niet te schrijven valt?

